

absque miraculis, contra totum mundum idolacolentem pugnans superaverit.

36. Tertium credibilitatis nostrae fidei motivum seu argumentum, est concordia & consensio maxima Doctorum circa ejus mysteria, que illorum veritatem efficaciter suadet: videatur enim omnino impossibile, ut tam diversi intellectus in tam multa dogmata convenienter, nisi ab uno aliquo supremo spiritu dirigerentur, qui mentes hominum in unitate retinere posset: sicut non posset ordo universi in tanta partium diversitate diu subsistere, nisi uno divino & continuato spiritu continerentur, ut eleganter ait Tullius. Vel sic in musica diversae voces & toni non possent in unius concentus perfectam harmoniam coire, nisi ab uno praecente, & chori magistro, omnes dirigerentur. Porro tanta est circa mysteria nostrae fidei inter Doctores Catholicos concordia, ut eti diversarum gentium & nationum fuerint, diversisque saeculis & regionibus floruerint, uno tamen ore locuti videantur, juxta illud Lucæ 1. *Sic nos locutus est per os sanctorum.*

37. Ab hac doctrina concordia omnes aliae sectæ longissimè recedunt. *Plus diversitas* (inquit) Tertullianus lib. 2. de anima cap. 2. *invenies inter Philosophos, quam societas, cum in ipsa societate diversitas eorum deprefebatur.* In eadem civitate Atheniensi, alij alia, & diversi diversa sentierunt. Epicurei divinam providentiam negarunt, Stoici assertuerunt. Aristippus in voluptate corporis summum bonum collocavit. Arysthenes in virtute animi constituit. Imò Augustinus 19. de civitat. cap. 1. refert ex Marco Varone ducentas octoginta de summo bono sententias. Item alij unum mundum astraribant, alij plures, alij innumerabiles, ut non immixti illa urbs, Babilon, id est confusio, potuerit appellari, in qua nihil haberetur firmum, sed omnia contraria inter se erroribus distraherentur.

38. Nec minori discordia, & sententiarum seu errorum contrarietate, inter se dividuntur haereses, ut in antiquis notarunt Irenaeus lib. 1. cap. 5. Tertullianus libro de præscriptionibus cap. 42. Athanasius epist. ad Liberium, & Epiphanius haeresi 47. In recentibus autem notum est, quam multæ sectæ ex haeresi Lutheri pullularint, & quam patrum cohærenter loquuntur in multis. Coeles enim in opere inscripto *Lutherus septiceps*, varias Lutheri a seipso dissensiones & contradictiones, in omnibus fere fidei capitibus refert, & in solo Eucharistia articulo, triginta sex à Gasparo Saxone, in tabula contra Lutherum, notatæ sunt. Cœcius paritet viginti quatuor antilogias Calvini refert, & Nicolasus Romeus in libro qui inscribitur, *Calvinus effigies* spectaculo 9. & 10 quorum titulus est, *Calvinus sibi discolor*, ostendit librum institutionum Calvini esse centonem contradictionum, & numerat viginti primarias, & plusquam sexcentas confessarias.

39. Ratio autem hujus discordie & dissensionis est, quia haereses non in divino spirito, sed in humano fundantur, qui varius & inconstans est, nec semper sibi cohæret. Unde egregiè Dionysius cap. 4. de divin. nomin. *Vera sapientia est a multis opinionibus convergens, & ad unam veram & uniformem congregans conationem, & uno unitivo lumine completa.* Quæ verba exponens D. Thomas ibideq[ue] lect 4. subdit: *Illi qui cognoscunt veritatem, convergent in una sententia, sed illi qui ignorant, dividunt per varios errores.* Variæ enim sunt mendacij, falsitatisque semitæ, cùm una tantum sit via quæ

ad veritatis & sapientiae palatum ducit, & ut egregiè Tertullianus de spectaculis cap. 20. ait: *Hac est veritatis integritas, & quis ei debetur discipline plenitudo, non mutare sententiam, non vivere iudicium.*

40. Aliud argumentum credibilitatis nostræ fidei sumi potest ex successione perpetua Romanorum Pontificum. Hanc enim Hieronymus contra Luciferianos cap. 9. veram esse Ecclesiam affirmit, in qua Apostolica hæc successio vigerit: *In illa (inquit) Ecclesia permanendi m[od]us est, quia ab Apostolis fundata, usque ad hanc diem durat.* Augustinus etiam passim & copiosè hanc doctrinam tradit, præsternit in psalmum contra partem Donati, ubi sic ait: *Numerate Sacerdotes, vel ab ipsa Sede Petri, & in ordine illo Patrum, quis cui successerit videt: ipsa est petra, quam non vincunt superba inferiorum portæ.* Unde epistol. 165. ad Generosum, ad humum finem enumerat Pontifices Romanos, à Petro ad Anastasium, qui tunc sedebat. Demum in libro contra Epistolam fundamenti cap. 4. sic ait: *Tenet me in Ecclesia, ab ipsa Sede Petri Apostoli, cui pascendas oves suas Dominus commendavit, usque ad presentem Episcopatum, successio Sacerdotum.* Quod si hoc assertuit S. Doctor de continua quadraginta tantum Pontificum, qui usque ad ejus tempora numerabantur successione, quid si illam vidisset protractam supra numerum ducentorum trigesima quinque Pontificum, & à D. Petro Apostolorum Principe, usque ad Innocentium XI. qui nunc feliciter Ecclesiam regit, durasse?

41. Mitto plura alia credibilitatis nostræ fidei motiva seu argumenta, desumpta ex Prophetarum vaticiniis, oraculorum dictis, prophetiis Sybillarū, nec non ex Genitilium, Judeorum, & Mahometanorum testimonij, quæ non possunt veritatem fidei nostræ efficaciter non suadere, cùm teste Novatiano cap. 18. de Trinit. *Firmum sit genus probationis, quod ab Adversariis, sumitur, ut veritas etiam ab ipsis inimicis veritatis probetur.* Non possum tamen silentio præterire id quod refert Duverdrius, Historiographus Gallus, in compendio Historie Turcicæ, in vita Bajazeti secundi. Quo tempore (inquit) Bajazetus pacis cum Venetis initia suavitatibus frueretur, Talismarius quidam (Sacerdos est Mahometica sectæ) qui à longa annorum serie Alcoranum legebat & explicabat in templo sancte Sophie, die quadam librum manu tenens, ut aliquas ejus paginas, Imperatori, magnâ populi comitato caterya, exponebat, subito eum in terram projiciens, fixè in tuitus Bajazetum: Miro! (inquit) Domine, Principem adeo doctum & sapientem, falsi hujus Legillatoris, quem tu Prophetarum omnium maximum creditis, non agnovisse inceprias. Scias nihil esse divini legibus ab eo prescriptis, omnes sensum oblectamenta recipiant, quibus homines alliciant. Nec alio fine impostorem illum voluisse, solâ gladij pugnâ, legis sue controversias dirimi, quam ut stropharum suarum agnitionem prætriperet. Eas sœpe cum Christianorum legibus contruli, & semper cum notabiliori differentia meritorum: Christianas reperi fundatas in puritate vita mirabili, & in inconcussa omnino veritate: Mahometicæ nihil aliud sunt, quam turpitudines, & ludificationes. Unde concludo amplectendam solam Jesu Christi religionem.

Erat Bajazetus Principum omnium superstitionissimus, qui proinde Talismarium vix hæc ultima verba completem, à templo extrahi, ac pro-

tinere

„tinus occidi jussit. Veritas tamen publicationem „hujus nuntij, quod tantoperè secta sue gloriæ „præjudicabat, severissime prohibuit omnibus „qui sermonem illum audierant, ne cuiquam de „eo aliquid revelarent. At is pro cuius honore Sa- „cerdos ille mottem adeo generosam pertulerat, „loqui fecit Turcam illyricum, illustris illius tra- „gœdia spectatorem, ne à Christianis regionum „illarum nesciretur, ex qua mihi ædificati sunt. Concludamus ergo cum Pico Mirandulano epist. 1. *Magna infania est Evangelio non credere, cuius ve- ritatem sanguis Martyrum clamat, Apostolica reno- rant voces, prodiga probant, ratio confirmat, ele- menta loquuntur, Demones confitentur. Sed longè major infania est, de veritate Evangelij non dubita- re, vivere tamen quasi de ejus falsitate non dubitare.*

CAPUT III.

De regulis fidei, & primò de Scriptura & traditione.

Explícato objecto fidei, & conditionibus seu dotibus illius, agendum est de regulis quibus illud infallibiliter proponitur; ex quibus duæ sunt inanimata, quæ sensum suum viva voce explicare non possunt, nempe Scriptura Sacra, & Traditiones vero animatae & loquentes, nimirum Ecclesia, Sammus Pontifex, & Concilia.

§. I.

De Scriptura Sacra.

1. Scripturam Sacram esse infallibilem fidei regulam constat apud omnes, nam Scripturæ nomine intelligitur scriptura instinctu & motione Spiritus Sancti scripta, & ab eo dictata, juxta illud 2. Petri 1. *Omnis prophetia Scriptura propria interpretabi non fit. Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia, sed Spiritu Sancto inspirata locuti sunt Sancti Dei homines.* Et istud 2. ad Timoth. 3. *Omnis Scriptura divinissima inspirata utilis est ad docendum.* Quare frequenter legimus in Scriptura Prophetas testari Dominum facisse ad illos locutum: *Isaia 5. Hoc dicit Dominus exercituum, Iona 1. Factum est verbum Domini ad Ionom.* Et Lucas 2. Deus dicitur *locutus per os sanctorum qui à seculo sunt Prophetarum ejus.* Unde Chrysostomus homil. 2. in Genes. ait divinas scripturas esse litteras & epistolæ Deo dictante exaratas, & ad homines missas. Cui concinit Augustinus in Psal. 90. his verbis: *De illa civitate unde peregrinam littera nobis venerum: ipsa sunt Scripturae, quæ nos hortantur ut bene vivamus.* Similiter Gregorius Magnus lib. 3. epist. 40. *Quid est (inquit) Scriptura, nisi quadam epistola omnipotens Dei ad creaturam suam?* Non potest ergo negari, vel revocari in dubium, Scripturam Sacram esse infallibilem fidei regulam. Unde Augustinus lib. 2. contra Donatistas cap. 6. *Non afferamus (inquit) stateras dolosas, ubi appendamus quod volumus, pro arbitrio nostro dicentes hoc grave, hoc leve est, sed afferamus divinam stataram de Scripturis Sacris, tanquam de thesauris Dominicis, & in illa quid sit gravis appendamus, imò non appendamus, sed à Domino appensa recognoscamus.*

2. Communiter dividitur Scriptura in vetus &

novum testamentum, seu in libros ad legem veterem seu Mosaiam spectantes, & in libros ad novam seu Christianam legem pertinentes. Veterum testamentum est collectio illorum librorum sacrorum qui promittunt venturum Redemptorem, cum præceptis legis antiquæ. Novum vero est collectio illa librorum sacerorum, qui promissum Redemptorem, ut præsentem exhibent, cum præceptis novæ legis.

3. Libri veteris testamenti dividi solent in quatuor classes, scilicet in legales, quales sunt quinque libri Moysis, seu Pentateuchus, Genesis, Exodus, Leviticus, liber Numerorum, & Deuteronomij, Historiales, scilicet Josue, Iudicium, Ruth, Regum, Paralipomenon, Job, Eldras, Tobias, Judith, Esther, Machabæi, Sapientiales, ut Proverbia, Ecclesiastes, Cantica Canticorum, Sapientia, Ecclesiasticus, & libros Prophetales, quatuor nempe majorum Prophetarum, Isaías, Jeremias, Ezechiel, Daniel, & duodecim minorum, Oseas, Joel, Amos, Micheas, Abdias, Jonas, Nahum, Abacuc, Sophonias, Aggeus, Zacharias, Malachias. Simili divisione partuntur aliqui novum testamentum, nam ad legales quatuor Evangelia, ad Historiales acta Apostolorum, ad Sapientiales Pauli epistolæ, aliasque canonicas, ad Prophetales Apocalypsim reducunt. Hos omnes libros Canonicos esse, seu ad certam fidei regulam pertinentem (præter orationem Manasses, duos posteriores libros Esdræ, & duos posteriores Machabæorum) declarat Tridentinum sess. 4. his verbis: *Si quis libros illos integratos cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia legi consueverunt, & in veteri & vulgata editione habentur, non receperit pro sacris & canoniciis, anathema sit.* Idem sacerorum librorum canon fuerat prius editus à Florentino in decreto Eugenij, & ante mille centum annos à Concilio Carthaginensi 3. cap. 47. & ab Innocentio I. epist. 3. ad Exuperium, & à S. Augustino lib. 2. de doctrina christiana cap. 8. qui prædicto Concilio Carthaginensi interfuit, & subscripsit. Hi tamen Baruch expressam mentionem non faciunt, sed cum sub Jeremiam comprehendunt; quia Baruch fuit scriba Jeremias, ut patet ex Jerem. 36. ideoque veteres prophetam Baruch citantes, citant sub nomine Jeremias, ut pluribus exemplis ostendit Canis lib. 2. de locis Theologicis cap. 11.

4. Vatice sunt Scripturæ Sacrae editiones, sed vulgatam, ut authenticam, subindeque ut fidei regulam habendam esse Tridentinum sess. 4. his verbis declaravit: *Sacrosancta Synodus considerans non param utilitatis accedere posse Ecclesia Dei, se ex omnibus Latinis editionibus que circumferuntur sacerorum librorum, quanam pro authenticâ habenda sit innotescat, statuit & declarat, ut hac ipsa vetus & vulgata editio, qua longo tot seculorum usu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, predicationibus, & expositiōibus, pro authenticatione habeatur, & ut eam nemo recuse, quovis prætextu audeat & præsumat.* Quare in fidei & moralis disciplina, non licet Catholicis ad Hebraicā vel Græca exemplaria provocare; præserim quia Rabini, Christianismi hostes jurati, Scripturas, ut eas ad suum sensum traherent, violarunt, truncarunt, depravarunt. Accedit quod si semper recursum foret ad Hebraicos vel Græcos fontes, mita & confusa esset diversitas sententiarum, pro diverso modo explicandi interpretum, qui omnino varius est, ut videtur est in Aquila, Theodotione, Symmacho, Xantæ Pagnino, Vatabo, Oleastro, Caetano, Malvenda. Sed id maximè clarer, in Hæreticorum commentariis, qui non modò ab